

367
1932
E 129/8

ALKALMI BESZÉD A TRIANONI BÉKEKÖTÉS ÉVFORDULÓJÁN

TARTOTTA

Dr. TEGHZE GYULA
EGYETEMI NY. R. TANÁR

KÜLÖNLÉNYOMAT

ALKALMI BESZÉD A TRIANONI BÉKEKÖTÉS ÉVFORDULÓJÁN

TARTOTTA

Dr. TEGHZE GYULA

EGYETEMI NY. R. TANÁR

KÜLÖNLENYOMAT

DEBRECEN SZ. KIR. VÁROS ÉS A TISZÁNTÚLI REFORMÁTUS EGYHÁZ-
KERÜLET KÖNYVNYOMDA-VÁLLALATA 1932—2325

E 129/8

„Mélyen tisztelt Közgyűlés !

A magyarságot sújtó sorscsapásokhoz : minők a mohácsi csata, a világosi fegyverletétel voltak, sorakozik az a veszteség, mely Magyarországot a lefolyt világháborúban s az azt befejező trianoni békével érte.

1920 június 4-e a békeszerződés aláírásának napja, katasztrófális jelentőségű hazánkra nézve. E napon veszítettük el Magyarország területének kétharmad részét (67·8%), lakosságának több mint felét (59%) ; megfosztottak bennünket szabad mozgásunktól : a nyílt tengertől ; elvesztettük az eredményes fejlődés alapjait képező természeti kincseink óriási tömegét, úgyhogy a megmaradt területen csak erőink végső megfeszítésével, szorgalmunk és igyekvésünk hatványozott fokozásával leszünk képesek állami létünket fenntartani.

A tőlünk elszakított területeken újonnan alakult, illetve nagyra növekedett államok, akiket zsákmányolásuk mindig remegésben tart, függetlenségünket folyton veszélyeztetik s így megmaradásunk s boldogulásunk fokozott odaadást, szakadatlan áldozatkészséget követel.

A lefolyt háború okainak s elvesztése körülményeinek kutatása, annak keresése, ki oka a háborúnak, meddő dolog s fontossággal csak annyiban bír, amennyiben az ezirányban elért eredmények a jövőre nézve hasonló katasztrófális események elkerülését lehetővé teszik.

Sokkal fontosabb ma a békeegyezmény intézkedéseinek tisztázása, következményeinek megállapítása, az okozott jogtalanságok kifejtése s ezzel az egyezmény igazságtalanságainak s eredménytelenségének felmutatása.

A méltánytalan béke gazdasági következményének feltárása, az előidézett lehetetlen állapotok kifejtése s orvoslásuk módjainak keresése a gazdaságtani író, a politikus feladata. A joggal, különösen nemzetközi joggal foglalkozóra az a feladat járul, hogy a párisi, illetve trianoni béke rendező kísérleteit, a háborút befejező békeegyezmény alkotásait a jog szempontjából vizsgálja, annak ellentmondásairra reáutaljon.

A történelmi materiálizmus a társadalom átalakulását tisztán anyagi okokra, különösen a gazdasági jelenségek változására, vezeti vissza. E felfogás egyoldalú, mert társadalmi

átalakulások cselekményeink folyományai, ezeket pedig vágyaink, érzelmeink irányítják. A történelmi események alakulása tekintetében tehát nagy szerepe van meggyőződéseinknek, érzelmeinknek.

Ha tehát a békeegyezmény következetlenségére, célszerűtlenségére reámutatunk s igazságunkról az államférfiakat, a népeket meggyőzzük, okot szolgáltatunk az egyezmény megváltoztatására, az igazságtalanságok megszüntetésére.

E szempontból kívánok én a trianoni békeegyezménnyel foglalkozni s igyekszem különösen reámutatni a szerződés s az alapját képező Wilsoni kijelentések között mutatkozó ellentmondásokra, valamint az egyezmény által létesített Népekszövetségének hiányaira, tökéletlenségeire.

1918 október 5-én a német kormány, Ausztria-Magyarországgal egyetértve; rövid jegyzéket intézett az Egyesült-Államok elnökéhez, melyben elfogadta az Elnök által hirdetett 14 pontot, s kérte ez alapon a békealkudozások megkezdését. 1918 november 5-én az Elnök elküldte a választ, melyet a vele társult hatalmaktól kapott. E válaszban a szövetséges hatalmak kijelentik, hogy hajlandók békét kötni az Elnöknek 1918 január 8-án a kongresszushoz intézett Izenetének békefeltételei alapján.

A béke ekként Németországgal Versaillesben 1919 június 28-án, Ausztriával Saint-Germain en Layeben 1919 szept. 10-én, Bulgáriával Neuillyben 1919 november 27-én, Magyarországgal Trianonban 1920 június 4-én, Törökországgal Sévresben 1920 augusztus 11-én létre is jött.

A központi hatalmakra a tárgyalások alkalmával nagy csalódás várt.

A jog- és igazság helyett, melyet az Egyesült-Államok Elnöke, Wilson, hangsúlyozott, a legigazságtalanabb elnyomás, a legkegyetlenebb jogfosztás lett részük.

Jó szolgálatait Wilson elnök először a marnei csata után ajánlotta fel a háborúskodó hatalmaknak. Közvetítése, tekintve mindkét félnek a győzelemben való bizakodását, eredménytelen maradt.

Újbóli megválasztatása után, 1916 elején, midőn a háború mind borzasztóbb és rettenetesebb mérveket öltött és semmi jel sem mutatta, hogy a példátlan emberöldöklés végéhez közeledik, történt első komoly nyilatkozata a béke tárgyában.

A kongresszushoz intézett üzenetében kifejti, hogy „a háborúnak nem lehet célja, hogy egyik nép legyőzze a másikat, nem lehet az a hivatása, hogy egyik ország a másik rovására területileg vagy gazdaságilag gyarapodjék, nem lehet az az eredménye, hogy az erősebb legyűrje a gyengébbet, a nagyobbik magába olvassza a kisebbet.”

Majd 1916 december 18-án az összes, a háborúban érdekelt

hatalmakhoz újból közvetlen felhívást intéz: felszólítva őket, jelöljék meg békecéljaikat. E jegyzékben megállapítja, hogy „a jelenlegi háborúval kapcsolatos kérdéseket oly feltételek mellett kell megoldani, melyek a háborúban résztvevő nemzetek függetlenségét, területi épségét, politikai és gazdasági szabadságát teljesen biztosítják.”

Míg a központi hatalmak ezen az alapon a béketárgyalások megkezdésére készségüket nyilvánították, az entente hatalmai azt hangsúlyozták, hogy ők a népek függetlenségéért s az emberiség jogainak védelméért folytatják a háborút, konkrét célként az olaszok, szlávok, románok, csehek és tótok felszabadítását jelölve meg.

1917 január 23-án tartott beszédében, melyben az európai hatalmak válaszát a szenátussal közölte, kimondja továbbá Wilson: „nem lehet célja bármely hadviselő félnek a másiknak megsemmisítése”, s a háborút befejező békének „győzelem nélküli békének kell lenni”. „A győzelem — mondja ő — oly békére vezetne, mely a győző akaratát a legyőzött törvényévé tenné. E béke megalázás, gyötrelem, elviselhetetlen áldozat volna és fulánkot, bosszúvágyat, keserűséget idézne elő. Az ilyen béke csak futóhomokon épülne és nem lenne tartós.”

Ugyanez a gondolat nyer kifejezést abban a 14 pontban, melyet Wilson 1918 január 8-án közzétett.

Ez elvek egyrésze egyébként a háborúban már a központi hatalmak részéről is hangsúlyoztatott.

1917 július 19-én határozatot fogadott el a német birodalmi tanács, melyben — a békekötés feltételeit megállapítva — kimondta:

1. A háború befejezése után nem lesz sem annektálás, sem hadikárpótlás.

2. Belgium önállósága úgy politikai, mint gazdasági tekintetben biztosítottatik.

3. Németország az elfoglalt területeket rögtön kiüríti, mihielyt saját területeit gyarmataival együtt ő is visszanyeri.

4. Németország közre fog működni az általános lefegyverzésben s kész biztosítékot nyújtani arra, hogy újabb háború lehetetlenné váljék.

Hasonló kijelentést tett 1917 október 2-án Czernin gróf, akkori osztrák-magyar külügyminiszter, Budapesten, melyben ő is az általános leszerelést hangsúlyozta.

A békekötés feltételeiként ő a következő négy pontot emelte ki:

1. Kötelező döntőbírótság s általános szárazföldi lefegyverzés.

2. A tenger szabadsága s a tengeri haderők leszerelése.

3. Semminemű területi biztosíték és foglalás.

4. A gazdasági forgalom szabadsága s jövőendő gazdasági háború elkerülése.

Hasonló hangokat az entente részéről is hallunk.

Briand 1916 december 30-án az Egyesült-Államok nagykövetének szövetségtársai nevében azt a kijelentést teszi, hogy a Szövetségesek csak a védelem és a szabadság céljából egyesültek.

1917 január 10-én már élesebben nyilatkozik, de akkor is hangsúlyozza, hogy a Szövetségesek hódításra nem törekszenek. A célok, melyeket az entente megvalósítani kíván, lényegükben szerinte a következők:

1. Belgium, Szerbia és Montenegró újraépítése a reájuk eső kártérítésből.

2. Franciaország, Oroszország és Románia megszállt területeinek kiűritése.

3. Európa újjászervezése oly tartós rendszerrel, amely úgy épül fel, hogy tiszteli a nemzetiségek jogait és a kis és nagy népeknek egyaránt biztosítja a gazdasági fejlődés szabadságának és védelmének jogát. Territoriális konvenciókkal és nemzetközi egyezményekkel biztosítani kívánja tengeren és szárazföldön a határokat mindenféle igazságtalan támadás ellen.

4. A Szövetségeseknek vissza kell adni mindazokat a területeket és tartományokat, amelyeket tőlük (a multban) erőszakkal, vagy a nép akarata ellenére elszakítottak.

5. Az olaszok, szlávok, románok és cseh-szlovákok fölszabadítása az idegen uralom alól.

6. Felszabadítása mindazon népeknek, amelyek a törökök zsarnoksága alatt nyögnek és a nyugati kultúrától határozottan idegenkedő ottomán uralom kiűzése Európából.

7. Ófelsége Oroszország cárijának Lengyelországra vonatkozó szándékai világosan le vannak szögezve abban a proklamációban, melyet hadseregéhez intézett.

8. A Szövetségesek soha sem akarták megsemmisíteni a német népet, még a ma élő népet sem, ezt a népet, melynek most tűnt le a politikája.

Ugyanezek a gondolatok jelentkeznek Wilson 14 pontjában.

Az 1. pontban az Elnök a titkos diplomácia megszüntetését követeli, tiltja titkos nemzetközi megállapodások kötését.

A 2. pontban kimondja, hogy a tengeren — a parti tengertől eltekintve — a hajózás úgy békében mint háborúban teljesen szabad legyen, kivéve amennyiben a tenger, ill. annak valamely része nemzetközi intézkedés folytán, nemzetközi szerződések keresztülvitele céljából, elzáratik.

A 3. pontban az államok közötti gazdasági akadályok megszüntetését s a békében egyesülő összes nemzetek kereskedelmi feltételének egyformaságát követeli.

A 4. pontban a népek fegyverkezésének a belső biztonsággal összeegyeztethető legkisebb mértékére való leszállítását kívánja.

Az 5. pontban a gyarmati kérdésnek szabad, őszinte s teljesen pártatlan rendezését sürgeti.

A 6. pontban az orosz területek kiürítéséről, a 7-ben Belgium, a 8-ban Franciaország helyreállításáról szól. Azt követeli, hogy az igazságtalanság, melyet Franciaország 1871-ben Elzász-Lotharingia elszakításával szenvedett, s amely igazságtalanság a világbékét közel 50 éven át veszélyeztette, jóvátételék.

A 9. pontban Olaszország területi határainak kiigazítását szigorúan megállapítható nemzetiségi vonalak szerint kívánja.

A 10. pontban az Osztrák—magyar birodalom népei számára, kiknek helyét a nemzetek között védeni és biztosítani akarja, az autonóm fejlődéshez való jogot követeli.

A 11. pontban Románia, Szerbia és Montenegró helyreállítását hangsúlyozza. Szerbiának a tengerhez utat kíván. Azt óhajtja, hogy a balkáni államok között a nemzetiségek hovatartozása barátságos úton rendeztessék s biztosíték nyujtassék ez államok politikai és gazdasági függetlensége és területi sértetlensége tekintetében.

A 12. pont a Török birodalom szuverénitását hirdeti, az ott levő nemzetek autonómiájának biztosítása mellett.

A 13. pontban a független, önálló Lengyelországot akarja felállítani.

A 14. pontban kimondja: Általános népszövetség létesítendő. Különös szerződések útján úgy a kis, mint a nagy államok részére a politikai függetlenség és területi sértetlenség kölcsönös biztosítékairól kell gondoskodni.

Az itt hangsúlyozott elvek egy része, mint a megszállott területek kiürítése, az Elzász-Lothringiai kérdés rendezése, az olasz határok kiigazítása aktuális politikai jellegű. Egy más része a felvetett eszméknek, mint a tengerek szabadságának elve, a gazdasági korlátok megszüntetése, általános jelentőségű. Követelmények ezek, melyek mind feltalálhatók — az előbbi századokban is — azoknál az íróknál, kik a népek közötti örök békével foglalkoztak.

Wilson előző kijelentéseiben, valamint az említett 14 pontban kifejtett elvei sehol oly visszhangra nem találtak, mint nálunk.

Már 1917 január 24-én egy interpellációra válaszolva kijelentette Tisza István gróf, akkori miniszterelnök, hogy mi sokkal közelebb állunk az Egyesült-Államok elnökének felfogásához, mint mások s ennek folytán ez alapon folytatni is óhajtjuk az eszmecserét az Egyesült-Államok kormányával. „A 14 pontban — mondja máskor *Tisza* — Wilson egyenesen a mi háborús céljainkat juttatta kifejezésre.” Hasonlóképp 1918 január

24-én Czernin gróf az osztrák delegációban kijelenti, hogy Wilson 14 pontja az osztrák—magyar állásponthez való közeledést mutatja. A titkos diplomácia megszüntetéséhez, a tengerek szabadságának elvéhez, a népek gazdasági szolidaritásához ő feltétlenül hozzájárul. Szerbia, Románia ellen további eljárást csak biztonság szempontjából kíván, s Olaszország követelését csak annyiban nem honorálja, amennyiben Olaszország számára bizonyos területi engedmények már az ententehez való csatlakozás előtt tétettek, de az azokat nem fogadta el.

A független Lengyel állam, valamint a nemzetek szövetségét ő is kívánja.

A bizalom, mellyel a központi hatalmak Wilson felé fordultak, csalóka volt. Az okok a következők:

Az 1915 április 26-i londoni egyezmény, mely Olaszországnak a háborúba való beavatkozását eredményezte, már a Monarchia felosztását deklarálta. Anglia, Franciaország és Oroszország ez egyezményben Olaszországnak Dél-tirolt a Brenner hágóig, továbbá Triestet, Görzöt, Gradiskát, Istriát, Dalmáciát s a dalmát szigetek egy részét biztosították. Hasonlóképp az entente-hatalmak úgy Romániának, mint Szerbiának a Monarchia egy részét már oda ígérték.

De eltekintve e megállapodásoktól, más körülmények is közreműködtek a békefeltételek szigorításához.

Az angol miniszterelnök, Lloyd George, látta, hogy a politikai blokk helyzete, melynek élén ő áll, bizonytalan. Még bele se melegedtek a választási hadjáratba, a kormány jelöltjei észreveszik, hogy hiányzik a hivatásos jelszó, mely őket győzelemre vezethetné. Még a november 22-i választási kiáltványban csak leszerelésről és népszövetségről volt szó, de már néhány nap múlva, november 29-én Newcastle-ben a miniszterelnök így beszél:

„Midőn Németország leverte Franciaországot, Franciaországnak fizetnie kellett. Az elv tekintetében nincs semmi kétség s eszerint az elv szerint kell eljárunk: Németországnak és szövetségeseinek viselniük kell a háború költségeit teljesítő képességük végső határáig.”

Nem a Wilsoni pontok alapján, hanem a londoni egyezmény s Lloyd George-nak az angol választások alkalmával tett ígéretei alapján jött létre a béke.

Okul a reánk vonatkozó kegyetlen intézkedésekre ezenkívül még az entente-hatalmak azon meggyőződése szolgált, hogy a világháborúban való részvételünk indoka Németország világ-hatalmi törekvésének előmozdítása volt.

Háborunk pedig tisztán védelmi háború volt, s hogy hódítási törekvéseink nem voltak, igazolja az 1918 tavaszán kötött bukaresti béke, melyben Románia határos hegységeinek néhány

kopár, lakatlan lejtőjét óhajtottuk csak pusztán védelmi célból hozzánk csatoltatni.

Wilson különben a tárgyalások alkalmával nem állott feladata magaslatán. Keynes : „A béke gazdasági következményei“ (1919) c. művében (29. lap) — mint a brit kincstár képviselője lévén jelen a párizsi konferencián — találóan jellemzi őt : „Az Elnök nem volt hős, nem volt próféta, sőt még filozófus sem, csak ember volt, tele nemes szándékkal, de emberi gyöngeségekkel is, és hiányzott belőle a fölényes szellemi feszültség, melyre szüksége lett volna, hogy megmérkőzhessen azokkal a ravasz és veszedelmes bűvészekkel, akik az erők és egyéniségek hatalmas összecsapása folyamán diadalmas mestereknek bizonyultak a béketárgyalás színe előtt lefolyó adok-veszek játékban, amely játékhoz ő egyáltalában nem értett.“ „Legkomolyabb fogatkozása volt teljes érzéketlensége környezete iránt. Milyen kilátásai lehettek ily embernek Lloyd George biztos, szinte médiumszerű érzékenységgel szemben, mellyel környezete minden egyes tagját megismerte. Ha láttuk, mint figyelni az angol miniszterelnök a társaságot hat vagy hét oly érzékével, amilyenből közönséges halandónak egy se jutott, mint ítélet jellemről, okokról, tudattalan erőkről, mint találja ki az egyesek gondolatát, mint tudja már előre, mit fognak mondani, érvei mint vetnek számot közvetlen hallgatóinak hiúságával, gyengeségével, önzésével, akkor rögtön tisztában voltunk azzal, hogy az Elnök bekötött szemű ember a játékban.“

Wilson azzal a gondolattal jött Párizsba — mondja Nitti, Olaszország képviselője „Nincs béke Európában“ (1921) c. művében — hogy diadalra viszi a Nemzetek Szövetségének programját. Teljesen tájékozatlan volt az európai kérdésekben, ingadozott csalhatatlanságában, de megvolt az a jóhiszemű meggyőződése, hogy a világ békéjén fáradozik, főleg pedig, hogy öregbíti az amerikai Egyesült-Államok dicsőségét.

„Wilson — folytatja Nitti — nem ismerte az európai kérdéseket, lassankint oda jutott, hogy észrevétlenül elfogadta a határozatok egész sorozatát, amelyek megtagadták a 14 pontot. Ezeket egymás után úgy terjesztették elő, hogy nem tűntek fel neki a proklamációjával való ellenmondások.“ (Nincs béke Európában. 1921.)

A trianoni békeegyezmény ennek megfelelőleg a Wilsoni elvekkel teljesen ellentétes határozmányokat tartalmaz.

Nem a megértés, hanem az elnyomás békéje lett ez.

A Wilsoni üzenet 3. pontja pl. a gazdasági akadályok megszüntetését követeli. Évvel ellentétben Magyarországgal szemben az őt környező államok a legteljesebb elzárkózottság álláspontjára helyezkednek ; nemcsak a személyek, de a javak forgalmát is teljesen lehetetlenné teszik. Gyengítik gazdaságunkat,

kimondva, hogy : „Az áruk bevitelére, kivitelére vagy átvitelére vonatkozó minden kedvezmény, mentesség vagy kiváltság, amit Magyarország bármely más külföldi államnak nyújt, egyúttal és feltétlenül kiterjed minden további kérelem vagy ellenszolgáltatás nélkül valamennyi Szövetséges és Társult államra is“. (Trianoni egy. 203. §.)

„A trianoni szerződés életbeléptetésétől számított első hat hónapban a Szövetséges és Társult Hatalmak beviteli cikkeire Magyarországon megállapított vámdíjtételek nem lehetnek magasabbak azoknál a legkedvezőbb díjtételeknél, melyek 1914 július 28-án a volt Osztrák—magyar Monarchiában a bevitelre alkalmazást nyertek. (206. §.)“

Az általános leszerelés helyett a mi haderónket szállították le a legteljesebb mértékben, azt 35,000 főben : és pedig 1750 tiszt, 1313 altiszt és 31,937 legénységben állapítván meg, meghatározván a csendőrök, pénzügyőrök, erdőőrök, községi és városi rendőrök számát is. A régi Monarchia hadseregének összlétszáma 400,000 főt tett ki. E létszám a megcsonkított Magyarország lakosainak létszámával arányba hozva, 85,000 főnyi hadseregbe való igényt jelentene s így reánk nézve a békeegyezmény intézkedése valóságos leszerelés.

Mutatja haderónk korlátozását az a tény is, hogy a békeegyezmény 128. cikke szerint Magyarország haderejének katonai vagy hadihajózási repülő szolgálata nem lehet ; kormányozható léghajót megtartania nem szabad. Ezenkívül a békeegyezmény életbelépését követő 6 hónapon át Magyarország egész területén tilos a légi járóművek, légi járóműrészek, légi járómű-motorok és a légi járómű-motorrészek gyártása, behozatala és kivitele.

A Monarchia nemzetiségei részére a Wilsoni 10. pontban csak autonómia helyeztetett kilátásba. Ennek ellenére a trianoni békében Magyarország megcsonkított s elrabolt részéből egyrészt külön államok, mint a Cseh-szlovák állam, Szerb-horvát-szlovén állam alakultak, másrészt területének egyes részei Romániához, Olaszországhoz és Ausztriához csatoltattak. Mindezen intézkedések hatalmi szóval történtek, az illető területen levő lakosság megkérdezése nélkül. Népszavazásról a trianoni békében említés téve nincs ; csak az állampolgárság tekintetében van az optio joga megadva.

A békeszerződés 54. §-ában a nemzetiségi kisebbségek joga Magyarországon biztosítva van. Az e tekintetben valamely más hatalom és a magyar Állam között felmerülő vita csak az esetben terjesztendő a Nemzetközi Állandó Bírószág elé, ha azt a másik hatalom kéri, míg atekintetben biztosíték adva nincs, hogy a vitás kérdést a másik fél beleegyezése nélkül a magyar kormány a Nemzetközi Állandó Bírószág elé vihesse s így — megtagadva bíróság elé vitelét az ügynek, de ürügyet keresve — a

a másik állam tetszés szerint alkalmazhat represszáliákat. Viszont az elszakított részekben a magyarságnak e jog megadva nincs.

Magyarország szuverénitásának korlátozását jelenti a 73. § intézkedése is, mely szerint Magyarország önállóságáról a Nemzetek Szövetsége Tanácsának beleegyezése nélkül le nem mondhat, oly kapcsolatba tehát valamely állammal — bármily előnyös volna is ez máskülönben ránézve — nem léphet, mely akció szabadságát korlátozná.

Nagyfokú megkötöttségét az állami fennhatóságnak jelenti a szerződés azon intézkedése (157. §), mely kötelezi Magyarországot, hogy a háború törvényével és szokásaival ellenkező cselekmények elkövetésével vádolt *magyar* állampolgárokat — elvonva illetékes bíróságuktól — a Szövetséges és Társult Hatalmaknak kiszolgáltassa. Másrészt „nincs helye sem Magyarország, sem állampolgárai részéről... semmiféle felszólalásnak, sem valamely Szövetséges és Társult Hatalom ellen, sem az illető Szövetséges és Társult Hatalom bármely bíróságának vagy közigazgatási hatóságának nevében vagy utasítására eljáró bármely személy ellen, olyan ténykedés vagy mulasztás miatt, amelyet a háború ideje alatt . . . magyar állampolgárok javaira, jogaira vagy értékére vonatkozólag foganatosítottak vagy elkövettek“.

Csorbitását jelenti állami fennhatóságunknak a békeegyezmény azon intézkedése is, mely szerint Magyarország lemond mindazokról a képviseleti vagy részvételi jogokról, amely őt vagy állampolgárát a Szövetséges és Társult Hatalmak bármelyikében, Németországban, Ausztriában, Bulgáriában vagy Törökországban, valamint a volt Oroszbirodalomban működő bizottságoknak, állami intézményeknek, vagy bármilyen más nemzetközi jellegű pénzügyi és gazdasági szervezeteknek igazgatásában és ellenőrzésében megillették (192. §).

Ezenkívül Magyarország köteleztetik a Szövetséges és Társult Hatalmak állampolgárait szakma, hivatás, kereskedelmi és ipar gyakorlása tekintetében a legnagyobb kedvezményes elbánásban részesíteni (211. §) viszonyosság nélkül.

Az átutazó kivándorlókra vonatkozólag Magyarország az ellenőrzésről lemond (269. §); a beviteli és kiviteli forgalomra vonatkozólag a differentiálás tilalmát elfogadja (270. §); biztosítja a Szövetséges és Társult Hatalmak állampolgárai, javai és összes hajói részére a magyar állampolgárokkal, javakkal és árukkal az egyenlő, illetve a legkedvezményesebb elbánást, szintén viszonyosság nélkül.

Mindezeknél súlyosabb a békeegyezmény azon rendelkezése, mely Magyarországot jóvátételre kötelezi, miről pedig a Wilsoni pontokban szó nem volt.

Az egyezmény 161. §-a így szól: „A Szövetséges és Társult kormányok bejelentik és Magyarország elismeri, hogy Magyarország és szövetségesei, mint e veszteségek és károk okozói, felelősek mindazokért a veszteségekért és károkért, amelyeket a Szövetséges és Társult Kormányok, valamint polgáraik az Ausztria-Magyarország és szövetségesei támadása folytán rájuk kényszerített háború következményeképpen elszenvedtek“.

A károk összegét a „Jóvátételi Bizottság“ állapítja meg.

Ez intézkedés folytán Magyarország ki lesz szolgáltatva a Szövetséges és Társult Hatalmak jóindulatának.

De a békeegyezmény által alkotott „Nemzetek Szövetsége“ sem felel meg annak a mintának, melyet Wilson felállított.

A tulajdonképpeni intézkedést teljesítő s így hatalmat gyakorló szerv itt a „Tanács“, melyben a Szövetséges és Társult Főhatalmak (eredetileg) öten¹, a többséget jelentenék, míg a többi, a Közgyűlés által kijelölt négy tag, még egyetértés esetén is a kisebbséget adja.

A Közgyűlésen minden résztvevő tagnak csak egy szavazata van, míg a brit birodalom tartományai révén hat szavazattal rendelkezik.

Csak változott alakban látjuk tehát itt ismétlődni a nagy hatalmaknak a múlt század elején fellépő koalícióját, amint az a „Szent Szövetségben“ s a bécsi, acheni, veronai, laibachi és troppai kongresszusokon megvalósult.

„Látnivaló tehát — mondja Nitti — hogy nem tartották meg a béke ünnepélyes fogadalmait. Nem tartották meg azokat az előkelő kijelentéseket, melyeket az entente a háború alatt tett. Nem tartották meg az együttesen vállalt ünnepélyes kötelelességeket, nem teljesítették Wilson proklamációját, amelyek anélkül, hogy szerződések lettek volna, sokkal ünnepélyesebb dolgok, az egész művelt világ előtt vállalt kötelelességek voltak, mert a legtragikusabb órában kötelességül vallották, hogy igazságot szolgáltatnak az ellenségnek.“ (I. m. 50. lap.)

Jellemző, de szomorú, hogy így beszél egy államférfiú, ki maga is részt vett a békekonferencián!

Az előbbieken csak vázlatosan említettem azokat a kegyetlen és igazságtalan intézkedéseket, melyeket velünk, legyőzöttekkel szemben, a győzők alkalmaztak.

Súlyosan nehezednek ezek a rendelkezések reánk. Ezeket, valamint a lefolyt háború következményeiként jelentkező gazdasági nehézségeket elviselni, létünket fenntartani, haladásunkat biztosítani csak akkor leszünk képesek, ha erőinket egyesítve, vállvetve igyekszünk együttműködni, ha munkánkat pro-

¹ Az Egyesült Államok nem léptek be a Nemzetek Szövetségébe s így az állandó tanácsstagok száma 4 lett.

duktívá tenni s szükségleteinket, igényeinket korlátozni tudjuk s önzetlenül az összesség, a haza javára dolgozni készek vagyunk.

A háborúban a szolidaritás különben is laza kötelékei a népek között elszakadtak s míg a kényszerbékével járó igazságtalanságok nem reperáltatnak, e szolidaritás helyreállani nem is fog.

Az igazság azonban útban van, s ez úton el fogunk mi is oda jutni, hová minden vágyunk, minden törekvésünk vezet: „Magyarország integritásához, egész Magyarország feltámasztásához.“

